

УДК 911.3

Заваріка Галина Михайлівна,
кандидат географічних наук

Східноукраїнський національний університет імені
Володимира Даля, м. Северодонецьк, Україна,
e-mail: Dgalina_10@ukr.net

ДОСВІД РОЗБУДОВИ ТУРИЗМУ ГРУЗІЇ В ПОСТКОНФЛІКТНИЙ ПЕРІОД

Мета. Мета статті полягає в теоретико-методологічному дослідженні досвіду Грузії у розвитку туризму в період з 2009 року по цей час.

Методика. Методологічною базою дослідження є основи наукової діалектики. Застосовано експедиційний, історичний, порівняльно-географічний, статистичний методи дослідження.

Результати. Проаналізовано роль державного сектору у розбудові туризму в Грузії та діяльність Національної адміністрації туризму. Висвітлено сучасний стан туризму Грузії, який значно покращився після конфлікту. З'ясовано роль туристичних інформаційних центрів у розвитку туризму країни в постконфліктний період. Обґрунтовано стратегічні цілі розвитку туризму Грузії, завдяки впровадженню яких вдалося дістатися зростання в галузі. Встановлено, що рушійною силою зростання і прогресу в індустрії туризму Грузії став розвиток інфраструктури, зусилля маркетингологів та залучення нових інвестицій.

Наукова новизна. Наукова новизна полягає у початку систематизації досвіду різних країн, постраждалих внаслідок конфлікту, в розбудові туризму. Наголошено, що досвід Грузії буде корисним для України в цьому напрямі.

Практична значимість. Результати дослідження можуть стати основою для подальшого аналізу можливостей розбудови туризму в постконфліктний період в інших країнах. Україна має багато схожих рис з Грузією, особливо в плані подолання проблем конфліктного періоду в туристичній галузі. Запропоновано використовувати позитивний досвід Грузії в Україні з метою досягнення високих показників рівня організації туризму.

Ключові слова: стратегія, туристичний інформаційний центр, конфлікт, постконфліктний період, туристична адміністрація.

УДК 911.3

Заваріка Галина Михайлівна,
кандидат географічних наук

Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Северодонецк,
Украина, e-mail: Dgalina_10@ukr.net

ОПЫТ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА ГРУЗИИ В ПОСТКОНФЛИКТНЫЙ ПЕРИОД

Цель. Цель статьи заключается в теоретико-методологическом исследовании опыта Грузии в развитии туризма в период с 2009 года по настоящее время.

Методика. Методологической базой исследования являются основы научной диалектики. Применен экспедиционный, исторический, сравнительно-географический, статистический методы исследования.

Результаты. Проанализирована роль государственного сектора в развитии туризма в Грузии и деятельность Национальной администрации туризма. Освещено современное состояние туризма Грузии, которое значительно улучшилось после конфликта. Выявлена роль туристических информационных центров в развитии

туризма страны в постконфликтный период. Обоснованы стратегические цели развития туризма Грузии, благодаря внедрению которых удалось добиться роста в отрасли. Установлено, что движущей силой роста и прогресса в индустрии туризма Грузии стало развитие инфраструктуры, усилия маркетологов и привлечение новых инвестиций.

Научная новизна. Научная новизна заключается в начале систематизации опыта различных стран, пострадавших в результате конфликта, в развитии туризма. Отмечено, что опыт Грузии будет полезным для Украины в этом направлении.

Практическая значимость. Результаты исследования могут стать основой для дальнейшего анализа возможностей развития туризма в постконфликтный период в других странах. Украина имеет много сходных черт с Грузией, особенно в плане преодоления проблем конфликтного периода в туристической отрасли. Предложено использовать положительный опыт Грузии в Украине с целью достижения высоких показателей уровня организации туризма.

Ключевые слова: стратегия, туристический информационный центр, конфликт, постконфликтный период, туристическая администрация.

UDC 911.3

Zavarika Halyna Mykhailivna,
Candidate of Geographical Sciences

East Ukrainian National University nabbed after
Volodimir Dahl, Severodonetsk, Ukraine,
e-mail: Dgalina_10@ukr.net

EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN GEORGIA IN THE POST-CONFLICT PERIOD

Goal. The purpose of the paper is to provide a theoretical and methodological study of the experience of Georgia in the development of tourism in the period from 2009 to this time.

Method. The methodological basis of the research is the basis of scientific dialectics. Expeditionary, historical, comparative-geographical, statistical methods of research have been applied.

Results. The role of the public sector in the development of tourism in Georgia and the activities of the National Tourism Administration are analyzed. The current state of tourism of Georgia is highlighted, which has considerably improved after the conflict. The role of tourist information centers in the development of tourism of the country in the post-conflict period is determined. The strategic goals of development of tourism of Georgia were grounded, due to the implementation of which they managed to reach growth in the industry. It has been established that the development of infrastructure, marketers' efforts and attracting new investments has been the driving force behind the growth and progress in the tourism industry in Georgia.

Scientific novelty. Scientific novelty is to begin systematizing the experience of various countries affected by the conflict, in the development of tourism. It is stressed that the experience of Georgia will be useful for Ukraine in this direction.

Practical significance. The results of the study can be the basis for further analysis of the possibilities of developing tourism in the post-conflict period in other countries. Ukraine has many similarities with Georgia, especially in terms of overcoming the conflicts in the tourism industry. It is suggested to use the positive experience of Georgia in Ukraine in order to achieve high indicators of the level of tourism organization.

Key words: strategy, tourist information center, conflict, post-conflict period, tourist administration.

Постановка проблеми дослідження. Грузія – це невелика країна зі стратегічно вигідним місцем розташування. Країна часто фігурує в

міжнародних телевізійних програмах, про культурну спадщину Грузії, її природу і кухню, вина написано безліч книг і путівників – всі вони запрошують відвідати країну, розташовану на місці стародавньої Колхиди.

Мабуть, найкраще країну описує слоган «Грузія – країна життя», придуманий Національною туристичною адміністрацією Грузії (НТА) і зображений на безлічі сувенірів і туристичних товарів.

Тому трохи дивно, що туризм став розвиватися швидкими темпами і довгострокова стратегія розвитку туристичної індустрії з'явилася в Грузії тільки зараз. Протягом багатьох років, в країні, безумовно, було бачення розвитку цієї галузі, але не було чіткої і добре відпрацьованої стратегії для реалізації та моніторингу результатів. Грузія як і Україна мала на своїй території конфлікт, який привів до зниження показників туристичної діяльності, але змогла подолати його наслідки і зараз стала однією з держав, в яких швидкими темпами розвивається туризм. Саме цей досвід і буде корисним Україні, яка також прагне розвивати туризм. З метою достовірності дослідження було використано експедиційний метод, який є основним для одержання фактичних даних про певну територію, її природні об'єкти і процеси. Також було застосовано історичний, порівняльно-географічний, статистичний методи дослідження. Стан туризму в Україні потребує позитивних змін, і приклад Грузії може сприяти цьому, тому ця тема є дуже актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Запропонована тема знайшла відображення в роботах науковців, хоча ми вважаємо недостатньою опрацьованість цього питання.

Так, Н. Коцан розглядає особливості розвитку туризму в Грузії станом на 2012 рік, аналізує основні туристичні показники за останні роки, а також динаміку туристичних потоків та їх розподілення за мотивацією й країнами походження. Автор виділяє найважливіші завдання, які уряд країни реалізовує та планує реалізувати в найближчі роки для збільшення кількості туристів [4].

Н. Лухуташвілі та Т. Валішвілі відмічають, що розвиток туризму оголошено в Грузії одним з пріоритетних напрямів і викладають основні передумови й напрями розвитку релігійного туризму в Грузії [5].

Т. Валішвілі і Н. Чихладзе також наголошують на тому, що розвиток туризму оголошено в Грузії одним з пріоритетних напрямів та наводять результати дослідження туристичних послуг Грузії, характеризують основні проблеми, які стоять перед галуззю та розглядають шляхи їх вирішення [1].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В той же час відсутні роботи за останні п'ять років. Також автори не розглядали досвід Грузії як можливість його застосування в Україні. Тому головне, це необхідність здійснити оцінку та перейняти необхідний досвід для українського туризму, який потребує інноваційних перевтілень задля розвитку. Грузія так як і Україна мала конфлікт на своїй території, але це не завадило їй розвивати туризм успішно та дуже швидкими темпами.

Формулювання мети статті. Метою статті є аналіз позитивного досвіду розвитку туристичної сфери в Грузії та заклик застосування його найкращих моментів в Україні. Для цього було поставлено та виконано такі завдання: проаналізовано роль державного сектору в розбудові туризму в Грузії; висвітлено сучасний стан туризму Грузії; з'ясовано роль туристичних інформаційних центрів; обґрунтовано стратегічні цілі розвитку туризму Грузії; запропоновано використовувати позитивний досвід Грузії в Україні.

Виклад основного матеріалу. В Грузії завжди була культура гостинності, але туризм швидкими темпами почав розвиватися лише нещодавно. У Грузії є всі можливості перетворитися на величезний туристичний напрямок. Ця країна відрізняється дивовижними пам'ятками всесвітньої спадщини UNESCO, альпійськими гірськими селами, середньовічними монастирями і дуже смачною кухнею, а також культурою вина.

Виявилось, що ліберальні реформи початку 2000-х, – це всього лише фундамент, на якому ще необхідно побудувати процвітаючу економіку. Багато що з того, що було прийнято 10-15 років тому – спрощена система оподаткування, радикальне скорочення бюрократичних процедур для бізнесу, реформування державних інститутів, продовжує працювати в Грузії і сьогодні.

Але, як показала криза кінця 2000-х (у 2009 р ВВП Грузії скоротився на 3,6%), економіка країни занадто вразлива для зовнішніх загроз. Війна з Росією, глобальна фінансова криза, непередбачувана поведінка іноземних інвесторів, невелике число надійних торгових партнерів практично перекреслили всі досягнення проведених раніше реформ. Грузія пережила той непростий для себе період тільки завдяки міжнародній допомозі. Щоб протистояти глобальним і регіональним викликам самостійно, країні необхідно зробити ще багато.

ЄС вдалося заповнити ту порожнечу, яка утворилася після грузинсько-російської війни 2008 р. і внаслідок повної втрати російського ринку для грузинської продукції. ЄС відразу включився в процес врегулювання конфлікту, заснувавши моніторингову місію і призначивши спеціального представника в Південнокавказькому регіоні. Паралельно почалася підготовка базових двосторонніх договорів. У 2014 р ЄС і Грузія підписали договір про асоціацію і договір про зону вільної торгівлі. Обидва документи набули чинності в 2016 р.

Для забезпечення сталого розвитку туризму та підвищення рівня поінформованості про Грузію як унікального туристичного місця на міжнародному ринку, збільшення кількості туристів в країні створено Національну адміністрацію туризму. Національна туристична адміністрація Грузії є юридичною особою публічного права, що є частиною системи Міністерства економіки та сталого розвитку Грузії, яка самостійно здійснює діяльність за державним контролем [6].

Цілями та завданнями Національної туристичної адміністрації Грузії (ГНТА) є формування та реалізація державної політики розвитку туризму Грузії, сприяння розвитку сталого туризму, сприяння високому зростанню експортного доходу та створення робочих місць в країні на основі розвитку туризму, залучення іноземних туристів до Грузії та розвиток вітчизняного туризму, сприяння розвитку людських ресурсів у сфері туристичних напрямків, інфраструктури та туризму [6].

У Грузії працюють туристичні інформаційні центри, які розташовані в місцях скупчення потенційних туристів, що дуже важливо, а саме, в аеропортах, на кордоні, в центральних місцях населених пунктів. Туристичний інформаційний центр: надає місцевим та іноземним туристам необхідну інформацію. Реалізує пошук та розповсюдження інформації про туристичні визначні пам'ятки, туристичні напрямки та туристичні напрямки. Створює базу даних туристичних об'єктів, що існують на операційній території інформаційного центру та забезпечує її постійне оновлення.

У туристичних інформаційних центрах будь-яка людина може безкоштовно отримати друковану інформацію про тури в Грузії, карти туристичних маршрутів, рекламні буклети, консультації доброзичливих співробітників. Весь рекламний матеріал виготовлений з високоякісного кольорового паперу, він красивий, яскравий, якісний не тільки зовні, а і має дуже корисну інформацію для туриста. Друге, що дивує в роботі туристичних центрів, це пропозиція безкоштовних екскурсій. Екскурсії проводяться щодня при будь-якій погоді, незалежно від свят і вихідних днів, у фіксований час. Це дуже зручно, легко запам'ятати в незнайомому місті, знайти, і це викликає інтерес. Екскурсії не мають ціни тому, що засновані на системі donation (добровільного внеску), щоб приєднатися зміг кожен бажаючий, незалежно від бюджету. А в кінці туру тільки турист вирішує в якому розмірі віддячити гіда за прогулянку. Гідами є волонтери, їм не платять заробітну плату жодна організація, а роблять вони те, що люблять.

Ще одним корисним нововведенням можна назвати впровадження туристичної карти знижок. Це легкий, зручний і дешевий спосіб пересування по місту. Карта пропонує цілий ряд знижок: на поїздки в громадському транспорті, на відвідування визначних пам'яток, ресторанів, кафе, готелів, музеїв та інших об'єктів сфери обслуговування. До карти додаються 10 транспортних квитків і СІМ-карта з балансом 1 ларі. Карту можна придбати в Туристичних інформаційних центрах. Додається транспортна карта, на якій вказані всі компанії-учасники проекту [3].

Також в Грузії в кожному муніципалітеті є можливість участі в господарсько-побутовій діяльності, ознайомлення з місцевою кухнею, традиціями і т. і., можливість зупинитися на нічліг в сільських будинках, оглянути місцеві визначні культурно-історичні пам'ятки та пам'ятники. Туристичний інформаційний центр має інформацію про адреси таких будинків, можливості проїзду та інше [3].

Основними завданнями розвитку туризму в Грузії є: розвиток бренду Грузії та позиціонування туристичної індустрії на міжнародному ринку; підвищення конкурентоспроможності Грузії з аналогічними туристичними ринками; зростання частки ринку; розвиток інфраструктури; поліпшення сфери послуг; підвищення якості освіти; залучення інвесторів; заохочення місцевого приватного сектора шляхом ефективного партнерства та спільного розвитку.

В Грузії постійно впроваджуються в життя різні інноваційні проекти, спрямовані на підвищення рівня розвитку туризму в країні. Так, дуже значимою подією для розвитку туризму Грузії стала церемонія «Ласкаво просимо до Грузії!». Її головна місія – заохочувати індустрію туризму та гостинності в Грузії, а також сприяти підвищенню обізнаності про високоякісний туристичний бізнес та бренди, що створюють позитивний імідж країни по всьому світу.

Також в країні працює проект «Нагороди», який має велику підтримку з боку уряду та з боку приватного бізнесу. Національний туризм Грузії є співзасновником проекту. У лютому 2016 року в складі Національної туристичної адміністрації Грузії було створено конвенцію та виставкове бюро Грузії.

У 2015 р. Уряд Грузії ухвалив «Стратегію розвитку туризму в Грузії – 2025», яка була розроблена Міністерством економіки та сталого розвитку Грузії спільно з Національною адміністрацією туризму за фінансової та технічної підтримки Світового банку.

У «Стратегії розвитку туризму в Грузії – 2025» викладається бачення розвитку галузі на період 2015-2025 рр. разом зі стратегічним планом урядових заходів щодо підвищення цінності і значущості туризму в інтересах економіки країни і – в результаті – на благо її громадян. План розвитку галузі був розроблений в рамках партнерства уряду і приватного сектора, щоб максимально підвищити ступінь задоволеності туристів, диверсифікувати ринок і пропоновані продукти, досягти стійкого збільшення розмірів і рентабельності туристичної індустрії, а також поліпшити можливості для створення нових робочих місць.

Національна стратегія розвитку туризму була розроблена урядом Грузії за один рік при підтримці з боку Світового банку, а також всіх зацікавлених сторін туристичної галузі. Розробка стратегії передбачала ведення великих консультацій і поглибленого діалогу з широким колом організацій та індивідуумів, включаючи національні і місцеві органи влади, туроператорів, інвесторів, представників адміністрацій особливо охоронюваних територій і об'єктів культурної спадщини, власників готелів, представників просвітницького туризму, а також громадян, які представляють усі прошарки суспільства.

Стратегія спрямована на досягнення восьми стратегічних цілей:

- 1) розвиток шанобливого ставлення, регенерація і збереження культурної і природної спадщини Грузії;

2) формування унікального автентичного досвіду туристів на основі ознайомлення з об'єктами природної і культурної спадщини;

3) підвищення конкурентоспроможності галузі за рахунок надання туристам послуг світового класу;

4) залучення туристів з ринків з більш високим рівнем витрат за рахунок розширення і підвищення ефективності маркетингу і просування туристичних послуг;

5) розширення і розвиток в країні можливостей по збору та аналізу даних про туристичну діяльність та оцінці ефективності індустрії туризму;

6) збільшення державних і приватних інвестицій в туристичний сектор;

7) поліпшення стану ділового середовища з метою збільшення обсягів іноземних і вітчизняних інвестицій;

8) формування партнерства між урядом, туристичною індустрією, неурядовими організаціями та громадськістю, необхідних для досягнення всіх перерахованих вище цілей.

Очікується, що стратегія буде сприяти збільшенню внеску індустрії туризму в економічний розвиток Грузії. У стратегії передбачається, що до 2025 р. країна повинна істотно збільшити надходження доходів від туризму: від 1,8 млрд ларі (близько 670 млн дол. США) до 5,5 млрд ларі (2 млрд дол. США) [5].

На державному рівні заявлено, що Уряд Грузії буде поступово концентрувати свої зусилля на диверсифікації туристичних ринків, підвищенні рівня інформованості про країну, сприянні приватному сектору в створенні високоякісного туристичного продукту, підвищення якості послуг та стимулюванні подальшого розвитку внутрішнього туристичного ринку.

При цьому рушійною силою зростання і прогресу в індустрії туризму буде розвиток інфраструктури та залучення нових інвестицій. І результати цих реформ вже відомі. В період 2009-2013 рр. Грузія продемонструвала один з найвищих у світі темпів зростання туризму: загальна кількість прибуттів туристів в країну збільшилася більш ніж на 300% – з 1,5 млн до 5,4 млн осіб. Загальні доходи від туристичної діяльності зросли за той же період з 475 млн дол. до 1,8 млрд дол. США, перевищивши середньосвітовий показник більш ніж 20 раз [2].

У цей час середня величина витрат в розрахунку на одного туриста становила близько 74 дол. США в день, що нижче середнього показника в світі. Збільшити туристські витрати пропонувалося за рахунок розробки більш диверсифікованих високоякісних туристичних продуктів, збагачення досвіду туристів, а також підвищення якості послуг. Ці зміни дозволили країні стати туристичним центром світового рівня, який стимулює зростання міжнародного попиту за межами сусідніх з Грузією країн.

Згідно з даними статистики, в 2016 р кількість міжнародних туристів, що побували в Грузії, перевищило 6,3 млн осіб, що на 7,6%, або 450 тис. чоловік, більше в порівнянні з 2015 роком. За 11 місяців 2016 р міжнародні

туристи здійснили платіжні операції за допомогою іноземних платіжних карт на суму близько 1,5 млн ларі (близько 536 тис. дол. США), що на 10,1% більше в порівнянні з аналогічним періодом 2015 року. У 2016 році країні вперше вдалося отримати дохід від міжнародного туризму в розмірі 2 млрд дол. США, що на 19% більше в порівнянні з даними за 2015 рік [2].

За останніми даними, в період січень-травень 2017 р Грузію відвідали вже понад 2,3 млн зарубіжних туристів, що на 9,7% більше в порівнянні з аналогічним періодом 2016 р. Грузію в 2017 р. відвідало понад 7,5 мільйона міжнародних візитерів, що на 18,8% більше в порівнянні з даними 2016 р. Число туристів – міжнародних візитерів, які провели в Грузії добу і більше, в 2017 р. склало понад 3 мільйони 478 тисяч чоловік, що на 27,9% більше за показниками 2016 р. [2].

За загальним даними I-III кварталів 2017 р. дохід від іноземного туризму в Грузії склав 2,2 мільярда доларів (зростання 29%), що на 489 мільйонів доларів більше в порівнянні з аналогічним періодом 2016 року. Частка туризму у ВВП становила 7%, що на 11,5% більше в порівнянні з аналогічним періодом попереднього року.

Залученню іноземних туристів сприяє візова політика: громадянам 94 країн не потрібно отримувати візи для приїзду до Грузії. Крім того, для 50 країн, включаючи США, ОАЕ, країни-члени ЄС і Ізраїль, візи також не потрібні для осіб, які мають право на постійне проживання. Між Україною та Грузією діє безвізовий режим поїздок громадян. Громадяни України можуть в'їхати до Грузії за дійсними паспортами громадян України для виїзду за кордон, дипломатичними та службовими паспортами, посвідченнями особи моряка та члена екіпажу повітряного судна.

Перша трійка лідерів за кількістю відвідувань Грузії іноземними туристами в 2016 р виглядає наступним чином: Азербайджан – 1,523 млн туристів; Вірменія – 1,496 млн; Туреччина – 1,2 млн і Росія – 1,03 млн осіб. Позитивна тенденція зберігається і за кількістю туристів, що прибувають з країн-членів Євросоюзу. З 2016 року виділилися Латвія (на 24% більше в порівнянні з 2015 р), Литва (+ 16%), Чехія (+ 15%), Болгарія (+ 12%) і Німеччина (+ 11%). Особливий інтерес до Грузії проявили туристи з Ірану (збільшення відвідувань на 485%), Індії (+ 199%), Саудівської Аравії (+ 116%), Філіппін (+ 89%), Оману (+ 75%) і Китаю (+ 46%) [8].

До 2020 р. кількість іноземних туристів, за прогнозом, має зрости до 8 млн, а до 2025 р – до 11 млн. На державному рівні планується серйозне сприяння розвитку туризму, будуть здійснені інвестиції в туристичну інфраструктуру, профінансовані програми, які спрямовані на зростання впізнаваності Грузії.

Згідно національної стратегії розвитку туризму, Грузія націлена стати 2025 р. провідною туристичною країною, здатною надати обслуговування світового рівня в будь-який час року.

Успіхи Грузії відзначаються у провідних ЗМІ світу, так, у статті Forbes зазначено, що Грузія в 2015 р. зайняла 25-е місце серед 52 туристичних напрямків, були призначені нові рейси в напрямку Грузії. А в

списку американського журналу для мандрівників Conde Nast Traveler "s Грузія визнана найкращим напрямком в плані культури виноробства [9].

У Грузії амбітні цілі в напрямку туризму. Зокрема, за два роки в країні мають намір побудувати 25 готелів, поліпшити інфраструктуру, разом з місцевим населенням розвинути готелі сімейного типу на чорноморському узбережжі, підвищити туристичні стандарти. Головна мета Грузії – до 2025 р. дохід від туризму збільшити до 6,6 мільярда доларів. Для досягнення своєї мети, Грузія активно співпрацює з Google і провідними з пригодницькими порталами – Tripadvisor і Expedia [7].

У 2017 р. з метою підвищення впізнаваності Грузії на міжнародній арені країна взяла участь в 21 міжнародній туристичній виставці, провела онлайн-маркетингові кампанії в 19 цільових країнах. Рекламні кампанії йшли по провідних каналах світу: BBC, Euronews, Discovery, Tripadvisor, Expedia. Було проведено близько сотні міжнародних прес-турів, в ході яких країну відвідали понад 680 іноземних журналістів. У 2017 р. також пройшли 14 інфотурів, в рамках яких Грузію відвідали 239 туроператорів з різних країн світу [7].

Висновки дослідження. Проведене дослідження дозволило зробити висновки, що Департамент туризму Грузії проводить активну маркетингову політику. Структура бере участь в різних туристичних ярмарках, міжнародних виставках, робить інформаційні та прес-тури для іноземних журналістів, знімає відеоролики, фахівці департаменту проводять презентації туристичного потенціалу Грузії в ефірі найбільших зарубіжних телеканалів. І ця активність приносить свої результати.

Перед Грузією і Україною стоять спільні виклики стосовно підтримки суверенітету і територіальної цілісності обох країн. Звичайно, ми не можемо сліпо копіювати, нам це і не потрібно, проте є дуже багато корисних речей, які, безумовно, треба брати на озброєння. І ми повинні вивчати досвід не тільки передових, великих країн, але особливо цікавий досвід маленької країни, з якою ми до недавнього часу жили у одній державі.

Список використаних джерел:

1. Валишвили Т. Маркетинговое исследование рынка туристических услуг Грузии / Т. Валишвили, Н. Чихладзе // Вісник ДІТБ. Серія : Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому. – 2014. – № 18. – С. 166 – 171. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vditb_2014_18_30
2. Georgian tourism in figures structure & industry data 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///C:/Users/dgali/Desktop/2017-ENG.pdf>
3. Департамент туризма и курортов Аджарской автономной республики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gobatumi.com/ru>
4. Коцан Н. Основні особливості сучасного розвитку туризму в Грузії / Н. Коцан, О. Курило // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки; [редкол.: Н. Н. Коцан та ін.]. – Луцьк, 2012. – № 18(243) : Географічні науки. – С. 165 – 170.
5. Лухуташивили Н. Основы развития религиозного туризма в Грузии / Н. Лухуташивили, Т. Валишвили // Вісник ДІТБ. – 2013. – №17. – С.124 – 128.
6. Национальная администрация туризма Грузии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://geonavigator.ge/firm/2757/info/>

7. Туризм в Грузии в 2017 году: 7,5 млн визитеров, \$ 2,7 млрд дохода. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<https://eadaaily.com/ru/news/2018/01/12/turizm-v-gruzii-v-2017-godu-75-mln-viziterov-27-mlrd-dohod>
8. Туристический бум в Грузии: чем страна привлекает путешественников. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<https://mir24.tv/news/16318142/turisticheskii-bum-v-gruzii-chem-strana-privlekaet-puteshestvennikov>
9. Forbes похвалил Грузию за развитие туризма. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<https://sputnik-georgia.ru>

Список использованных источников:

1. Валишвили Т. Маркетинговое исследование рынка туристических услуг Грузии / Т. Валишвили, Н. Чихладзе // Вісник ДІТБ. Серія : Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому. – 2014. – № 18. – С. 166 – 171. – Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vditb_2014_18_30
2. Georgian tourism in figures structure & industry data 2017. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<file:///C:/Users/dgali/Desktop/2017-ENG.pdf>
3. Департамент туризма и курортов Аджарской автономной республики. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gobatumi.com/ru>
4. Коцан Н. Основные особенности современного развития туризма в Грузии / Н. Коцан, А. Курило // Научный вестник Волынского национального университета им. Леси Украински / Вол. нац. ун-т им. Леси Украински; [Редкол.: Н. Н. Коцан и др.]. – Луцк, 2012. – № 18 (243): Географические науки. – С. 165 – 170.
5. Лухуташивили Н. Основы развития религиозного туризма в Грузии / Н. Лухуташивили, Т. Валишвили // Вісник ДІТБ. – 2013. – № 17. – С. 124 – 128.
6. Национальная администрация туризма Грузии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://geonavigator.ge/firm/2757/info/>
7. Туризм в Грузии в 2017 году: 7,5 млн визитеров, \$ 2,7 млрд дохода. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<https://eadaaily.com/ru/news/2018/01/12/turizm-v-gruzii-v-2017-godu-75-mln-viziterov-27-mlrd-dohod>
8. Туристический бум в Грузии: чем страна привлекает путешественников. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<https://mir24.tv/news/16318142/turisticheskii-bum-v-gruzii-chem-strana-privlekaet-puteshestvennikov>
9. Forbes похвалил Грузию за развитие туризма. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<https://sputnik-georgia.ru>

References:

1. Valyshvily, T., Chykhladze, N. (2014). Marketynhove yssledovanye rynku turystycheskykh usluh Hruzyy. [Marketing research of the tourist services market in Georgia]. Visnyk DITB. Seriya: Ekonomika, organizatsiya that manages the company of tourist industry, that tourist galuzi in the whole. – 2014. – № 18. – p. 166 – 171.
2. Georgian tourism in figures structure & industry data. (2017). [Georgian tourism in figures structure & industry data]. Retrieved from: <file:///C:/Users/dgali/Desktop/2017-ENG.pdf>
3. Departament turyzma y kurortov Adzharskoi avtonomnoi respublyky. [Department of Tourism and Resorts of the Autonomous Republic of Ajara]. Retrieved from: <http://www.gobatumi.com/ru>
4. Kotsan, N., Kurylo, O. (2012). Osnovni osoblyvosti suchasnoho rozvytku turyzmu v Hruzii. [The main features of the contemporary development of tourism in Georgia]. Scientific herald of the Volyn National University named after Lesia Ukrainka / Volyn. nats Un-t them. Lesia Ukrainka; [rare: N. N. Kotsan et al.]. – Lutsk, 2012. – № 18 (243): Geographical Sciences. – P. 165 – 170.

5. Lukhutashvily, N., Valyshvily, T. (2013). *Osnovy razvutyia relyhyoznoho turyzma v Hruzyy*. [Basics of the Development of Religious Tourism in Georgia]. *Visnyk DITB*. – 2013. – №17. – P.124 – 128.
6. Natsyonalnaia admynstratsyia turyzma Hruzyy. [National Tourism Administration of Georgia]. Retrieved from: <https://geonavigator.ge/firm/2757/info/>
7. Turyzm v Hruzyy v 2017 hodu: 7,5 mln vyzyterov, \$ 2,7 mlrd dokhoda. [Tourism in Georgia in 2017: 7.5 million visitors, \$ 2.7 billion in revenue]. Retrieved from: <https://eadaaily.com/ru/news/2018/01/12/turizm-v-gruzii-v-2017-godu-75-mln-viziterov-27-mlrd-dohod>
8. Turystycheskyi bum v Hruzyy: chem strana pryvlekaet puteshestvennykov. [Tourist boom in Georgia: the country attracts travelers]. Retrieved from: <https://mir24.tv/news/16318142/turisticheskii-bum-v-gruzii-chem-strana-privlekaet-puteshestvennikov>
9. Forbes pokhvalyl Hruzyiu za razvytye turyzma. [Forbes praised Georgia for the development of tourism]. Retrieved from: <https://sputnik-georgia.ru>